

POČTAJ BÓH

ČAS OPIS EVANĎELSKICH SERBOW

10. číslo

Budyšin, oktober 1970

Lětnik 90

Hrono na winowc 1970

Knježe, naš Božo, ty sy wšitke wěcy stworil, a přez twoju wolu su wone a sy stworjene. Zjewj. Jana 4, 11

To je fundamentalna, zakladna sada a zasada našeje křesćanskeje wěry. Kóždu njedželu na kemšach a při druhich skladnosćach so k Bohu Wótcej wuznawamy, kiž je njebo a zemju, to rěka cyły swět, stworil. Zo so w tym z druhimi swětonahladami rozeznawamy, to je cyle wěste, ale wo tym njechamy a njetrjebamy dale rěčeć. Tudy so jedna wo druge wěcy. My mamy w měsacnym hronu jenož pol štučki před sobu. Do toho steji jedne „přetož“, a z tym slowom so přeco to wopodstatnja, štož přjedy steji, a to je w našim padže scěhowace: „Knježe, ty sy dostojny, wzać chwalbu a česć a móc!“ — „Haj, čehodla?“, tak móhl so něchtó woprašěć! „Přetož ty sy wšitke wěcy stworil, a přez twoju wolu su wone!“

Tudy so wo to jedna, zo Bohu Knjezej česć a chwalba sluša a zo bychmy ju jemu tež dali! A to tola my wšitcy najskerje přemalo činimy. Bóh chce česćeny a chwaleny być. Wězo chce to někotry mały čłowjek tež, a tajke so husto ze sebichnosće a česćelakomosće stawa. Tajke su čłowske přičiny a aspekty! Pola Boha je to hinak. To sluša do jeho bójskeho wašnja. Na zemi je Bóh husto wo to zjebany. Cim skerje to njebjeske mocy, to rěka jandželjo, činja. A naša štučka je tež tajka jandželowa chwalba. Jan — a to je w swojim zjewjenju napisal — je w duchu něšto nazhonil wo njebjeskej krasnosći a je widzał před Božim trónom štyri jandželske byća a štyriadwaceći dalších wuzběhnjenych jandželow z krónami na hlówje, kotřiž so modlachu před tym, kiž na trónje sedžeše a je žiwy wot wěčnosće hač do wěčnosće, a kotřiž potom samo swoje króny čisnychu před trón, zo bychu Boha Knjeza, wšehomócného stworičela njebja a zemje a Wótca našeho Knjeza Jezom Chrysta, prawje česćili a chwalili.

Ale to je tež nam prajene a date jako prawy přikład. Swj. Pawoł napomina: „... zo by přede wšěmi wěcami so stala próstwa, modlitwa, dobroprošenje a džakowanje.“ (1. Tim. 2, 1) Potajkim nimamy před Bohom jenož prosyć ani sami za so ani za druhich ani so džakować, ale so modlić, a prawa modlitwa je česć a chwalba Boža, kaž to na přikład činimy na kemšach w liturgiji. Wězo njeje to to jeničke, přetož skónčnje mamy přeco a wšudžom Bohu tu česć dawać, kotraž jemu sluša, a mamy tež něšto być k jeho krasnosći! A čehodla? Naš tekst na to wotmolwja — trochu hinak zwuraznjene: „Dokelž ma wšitko w swojimaj rukomaj!“ Abo C. F. Gellert, kiž je před wjace hač 200 lětami wumrěł, je tak pěnil:

Hdyž, Stworičelo, twoju móc
a mudrosć wobhladuju,
hdyž na wšěch pućach, džen a nóc,
zo sy ty lubosć, čuju,
so njemóžu dosć spodžiwać
a njewěm dosć čí chwalby dać.
mój Božo, Knježe, Wótce.

La.

Pola madžarskich bratrow a sotrow

Chcu wam wo pućowanju do Madžarskeje (Ungarn) něšto powědać. Woni wšak njeslušeja do swójbny słowjanskich narodow. Woni pak slušaja do wulkeje swójbny Božich džěci. Wězo, štož rěč nastupa, sy pola nich „přeradzeny a předaty“. W słowjanskich krajach čuješ so jako Serb někak znaty a wěsty a móžeš so mjenje abo bóle z ludźimi dorozumić. Na hasach a we wobchodach namakaš zrozumliwe słowa a wurazy. Ličić móžeš na kóždy pad. Madžarska rěč je čí cyle cuza. Hdyž nještyš druhdy někajki internacjonalny wuraz kaž sport, telewizor, drogerija abo podobne, klinča čí same cuze a njeznate zynki do wucha. Raz pak při Balatonje zastyšachmoj wosrjedž njezrozumjeheneho šumjenja: „Daj ruku!“ Česka mać bě to swoje-

mu džěsću prajila. Kak zwjeselace a wokřewjace to za naju bě!

W Madžarskej njepomha čí žana rěč, kotruž sy něhdy jako gymnaziasť nawuknył, nic hebrejšćina, nic grjekšćina, nic laćina, nic jendželšćina, nic francošćina ani tež žana słowjanska rěč. Madžarsćina njesluša do swójbny indogermanskich rěčow, ale do ugrofinskich, kotře pochadžeja najskerje zezady Urala. Rěč Madžarow je někak podobna finskej, mongolskej a turkowskej rěči. Jenož někotre słowa su přewzali z němčiny, z laćiny a čěšćiny. „Ora“ je „hodžina“ po laćanskim „hora“. Husto nadenđžeš při jězoru „strand“. Jako Serba će zwjeseli, hdyž slyšiš abo čítaš „kolbasz“, „rak“, „pince“ a podobne słowa, ale tajkich wšak je jara mało.

Němsku rěč wězo někotryžkuli rozumi a rěči. Hewak maš rěč znamjenjow, wosebje w klamach. Lochko so hodži kupować w samoposlužownjach. Wšudžom wšak je znata rěč lubosće.

A tu smój tam bohaće nazhoniloj, přetož běchmoj hosćeje Madžarskeje lutherskeje cyrkweje. To je mała cyrkej ze 430 000 dušemi. Najwjetša cyrkej w Madžarskej je katolska. Reformowana cyrkej ma 2 milionaj dušow. Lutherskich wosadow je 320 z wjac hač 400 duchownymi. W někotrych cyrkwjach so tež slowaksce a němsce předuje. Lutherski biskop dr. Zoltán Káldy, kiž ze swojej mandželskej tež w tamnym „ewangélikus üdülő“ (wočerstwjerni) přebywaše, sam nam powědaše, zo je kóžde farske městno wobsadžene, zo maja dorost a zo je kemšichod dobry. Na wsach je njedželu w přerězku 15 proc. wosadnych kemši. Hdyž je 10 proc., potom je to mało. Kóždy móže sej sam wulčić, kelko dyrbało to pola nas kemši chodźić. Tež woporniwosć a šćedriwosć je wulka, kaž nam knjez biskop praješe. Cyrkwinske dawki po našim systemje nimaja. Za to zběraja dobrowólne přinoški a maja z tym wjetše dochody. Lutherski swětowy zwjazk pomha Madžarom na duchowne a materielne wašnje.

Tehdom bě runje zjězd tuteje organizacije w Ewianje při Genfskim jězorje we Francoskej. Madžarskej delegataj běštaj horjeka mjenowany biskop a Budapesterski profesor dr. Gyula Nagy. Wobaj přiřidžeštaj hnydom k Balatonje, hdžež běchu jeju swójbni pola nas. Tak zhonichmy něšto wo tamnej wulkej zhromadźiznje. Madžarskej delegataj běštaj w Ewianje pytałoj zwisk z „wjetšej sotru“, mjenujcy z Lutherskej cyrkwju pola nas a druhdže. „Wjetša sotra“ — po ličbje, nic po sylnosći wěry a cyrkwinskeho žiwjenja. W tym móhli my wot nich wuknyć. Přez dvě njedželi přebywachmy při Balatonje hromadže ze 40 Madžarimi, zwjetša farskimi swójbami z džěcimy. Tři profesorojo Budapesterskeje teologiskeje fakulty tam tež běchu a 6 němskich mandželskich porow.

Tam zeznachmy lud a kraj. Krajina je krasna. Cichi jězor wabi ke kupanju. Hdyž pak Bože njewjedro zachadza, móže jara strašny być. Dwa dnjej běchmy w Budapešće, w tutym rjanym a na wosebitosćach bohatym měsće při Dunaju.

Kemši smy pobyli we wočerstwjerni pola Balatonu. Přeni raz njezrozumjachmy ničo. Nam so tak džěše kaž němskim hosćom, hdyž přiřidu na naš

Serbski cyrkwinski dzeń. Druhý raz přédowaše Freibergski superintendent Cornelius Kohl. Jeho němske přédowanie přeloži so do madžarskeje řeče. Wono bě zložene na tekst 10. njedźele po swjatej Trojicy. Předar spomni, zo bě jeho přenje přédowanje w léce 1929 samsny tekst mě-

lo. W tutych 31 lětach je so w swěće wjele stało. Wo Jezusu Chrystusu pak rěka, zo je tón samsny wčera a džen-sa a do wšeje wěčnosti. Přez njeho smy zwjazani jako bratřa a sotry, wšo jedne, hač smy madžarskeho abo němskeho abo slowjanskeho pochada. La.

Naša młodžina je hinaša

Rano zahe wotjédžechmy — cyly bus poľny młodžiny.

Hač drje to derje pónďže?

Najprjedy do klóštra Marijineje Hwězdy na raňšu Božu mšu. Naša ewangelska młodžina njeje bohatu katolsku liturgiju zwučena. Bjez dźiwa, zo so mjez sobu storkachu a chichotachu, ale zwjetša pak su začu-wali rjanosć a swjatosć tajkeje katolskeje Božeje mše. Z lubje bě slyšeć pozběhowace spěwanje klóšterskich sotrow. Klóštrej wutrobny džak!

W Moritzburgu zastupichmy najprjedy do Bachoweho domu, hdžež dótawaju naši kantor-katechetojo swoje hudźbne wukublanje. Tam nam mlody wučomc tutoho domu přednošowaše — ně přédowaše — wo službje diakona.

Chrystus je srjedźizna zaso wospjetowaše, hdyž rěčeše wo wuwučowanju a pozdžišim dźele diakonow. Wšitcy diakonjo běchu hižo jedne swětno powołanje nawukli: zamkarstwo, električkarstwo, pjekarstwo, ratarstwo, abo što wě, kajke druhe powołanje. Dokelž jich Chrystus trjeba, su so swójeho powołanja wzadali a so na šulsku ławku sydnyli. Nětk tam wuknu wo wukladowanju swj. Pisma, wo dogmatice. Derje zdžělani docenća jich wuča pedagogiku, psychologiju, sociologiju, pozawny hrač, na piščelach hrač, kak z młodžinu wobchadzeć. Starši bratřa-diakonjo rozprawjeja wo swóich nazhonjenjach w Chrystusowej službje.

Mlodzi wučomcy wědza, zo jich služba njebudže lochka, ale dokelž do Chrystusa wěrja, njeboja so žaných čezow. Chrystusa dla chcedža z chorymi, bédnymi a starými jich wobčežnosće sobu nosyc. Chrystus budže čas jich žiwjenja srjedźizna jich služby.

Mlody wučomc bě doľho přédowaľ, a naši mlodzi z nutřnosću na njeho posłuchachu. Ja so dźiwajo wjeselach.

A nětko na hłownu pruwu za turněr Moritzburgskeje připuščowarnje (Hengstdepot). Běše to krasnje! Tele rjane konje! Kak wone horde stupachu, njemdrje zahrabowachu, zo wozy jenož tak wotlětowachu, ale přeco mējachu je pohončojo kruće za wuzdu.

Před každym wozom štyri konje. Štyri wozy, šesnaće koni na poměrnje malym blaku! To běše žiwjenje! Tele rjane konje!

„Budžemy my jow cyly džen džecz?“

Mojim mlodym ludžom so wostudžeše. Ja so dźiwach. Cyly džen bych ja tam chcyľ přihladowac. Naša mladžina je hinaša.

„Hdy by znajmjeňša jedyn zapřah čeknyľ. To by něšto bylo!“

Po parku chodžachmy. Dźiwje swinje, jelenje, sorny, liški — to jich wšitko jara zajimowaše. Bohaće wuhotowany hród sej rady wobhladowachu.

W rjanej a wosobnej korčmje bě wobjed skazany.

Njeprajće, zo so naša mladžina nje-wě zadžerzeć. Wona može tak luba a přistojna być. Ja běch wšón hordy na nju. Žel wšak mi činješe, kak so někotři z nožom a widličkami dračowachu, kaž by jim to byl njezwučeny grat.

Ducy do Mišna dyrbjachmy nahle zastać. Jednej džeše na wroćenje. Hnydom bě druha za njej:

„Tykń porst do šije, hišće hłubšo, zo wšón njerjad won přindže!“

Tajka je naša mladžina, pomocna a zmužita.

W Mišnjanskej manufakturje porcelina možachmy wobdźiwać, kak ze syreje mačizny zhotuja pilne a wušikne ruki najkrasniše sudobjo.

Džen běše čopy a suchi. Při puću horje do Mišnjanskeje katedrale dolhladowachu so mladostni kofejownje z lodom.

„Ow, my chcemy sej lód kupić.“

„Derje! Komuž je na lód, njech wostanje jow. My druzy pónďžemy horje a sej wobhladamy cyrkej. Na poľ pječich so zetkamy při busu.“

Z malej horstku džech horje. Wjetši džěl wosta při lodže.

Z dypkom běchmy wšitcy při busu.

Wječor běchmy we filmje. Najmazaniši džěl Londona!

Skažena mladžina! Padustwa! Lubkowanje!

Jedyn z nich so wukopa jako wuběrny sportowc. We wustawje za mladžinu chcedža jemu pomhać, zo by sej slawu a pjenjezy dobyľ ze sportom. W rozsudnym wobědžowanju běži tutón mlody a přescěhnje wšitkich. Dobyće, česć, nowe a rjeňše žiwjenje je jemu wěste, ale před samym kóncom jeho wupušća mocy. Wón njeodobudže. Rjany són je nimo.

Mlody čłowjek dyrbi po sprócniwym puću džěla dale kročić, kotryž wšak drje je za njeho spomožniši.

Hač dotal hišće njemějach skladnosć, našich mladostnych so prašeć, hač je so jim film lubiľ. W.

Bratrowa lubosć

Je tomu hižo tójšto lět. Tehdom běch mlody duchowny w Juhošlowjanskej. Moja wosada bě w Markowce. Tole městačko bě znate dla swójeho blóta, kotrež ani w lécu njewuschny.

W mojim susodstwje bydleše swójba Žiwanowicec. Mějachu dvě lubej džěsci: Radowana a wo tři lěta mlóđu Radojku. Radowan běše strowy a čily hóldec. Zlé bě z jeho sotřičku. Wona bě rjana kaž mała knježnička. Bohužel bě po narodze na wobě noze schorjela, zo njeje ženje na njej nastupić mólha. Tale swójba bě najchudša w mojej wosadze, ale ze swóim rjanym swójbny m žiwjenjom najbohatša. Jeje džěsci běštej kaž molowanej, a z jeju woći blyšćeše so přinarodžena wobdarjenosć.

Hdyž bě Radowan 7 lět stary, započa do šule chodzić a bě najlepší šuler. Mała Radojka wšědnje njescerpliwe na njeho čakaše, zo by ze šule přišoľ. Radowan potom jej nadrobne powědaše wo swóich nazhonjenjach w šuli. Swój cyly swobo-

dny čas so z njej zaběraše, jenož zo njebj zrudna byla.

Po třoch lětach bě tež Radojka za šulu dorostla. Hdyž pak bě přeni džen šule přišoľ, njebu wona zwolana. To běše wulka rana za maľu wutrobičku, kotraž bě so tak na šulu wjeseliła. Wučer bě wo jeje chorosći wědžaľ a tuž ju njebě do šule zwolal. Tehdom njebě hišće tak wjele lékařskeje pomocy kaž džensa. Jenož toho lěkowachu, kotryž mēješe pjenjezy.

Ani wozyki za zlemjenych njeběchu. Jenož w městach je mējachu. Staršej Radojki wšak tež pjenjezy njemēještaj, zo byštaj za swóju džowčičku tak drohi wozyk kupić mólhoj. Rano zahe wuňdžeštaj z domu, zo byštaj wšědn chłěb za swójbu zaslužioj. Što dyrbyeše so wo Radojku starać?

Radojka bě njezbožowna. Wšitko, štož bě wot bratřika slyšaľa wo šuli, bě za nju rozplunyo. Wona wšak nawukny pisać, ale njemōžeše radosć nazhonić, kotruž džěci w šuli maja. Džen wub džen nadeňdže ju Radowan woblapkanu. Jemu běše jeje smjerć žel.

Raz pak tola swójemu wučerjej to

dowěri, štož so pola nich stawa. Wučer bě bjez rady. Šula bě přez kilometer zdalena. Za Radojku předaloko. Tuž zapłaka Radowan a slubi ze sylzami, zo chce swóju sotřičku do šule nosyc. Tale bratrowska lubosć pohnu wučerja tak, zo da swóju dowolnosć.

A hižo na druhi džen kročeše Radowan wšón hordy do šule a nje-seše Radojku na chribjeće. Wona so jeho wokoľo šije džeržeše. Radowan njedziwaše na čezu. Haj, druhy tež chětre běžeše, zo by so z njej šćekaľ. Tak je Radojka přeni raz do šule přiša a je hižo wšo wědžaľa kaž druhe džěci, přetož Radowan bě ju wšitko nawučil. Wona bě přewšo zbožowna a njeskoržeše na swój lós, přetož Bóh bě jej daľ tak lubeho bratřika.

Poľne tři lěta sym byl swědk, kak je Radowan z rozpyřenym wobličom swóju sotru do šule a domoj nosyl. Jenož Bóh wě, kak wjele sylzow sym wuroniľ, hladajo na tajku bratrowsku lubosć. Dyrbjw wšak so tež wuznać, zo tajku lubosć ženje wjace w žiwjenju njejsym widžaľ.

L. D. w „Hlas prawoslavř“

Předsyda Serbskeho cyrkwinskeho dnja farar Gerat Lazar-Bukečanski šěšćdesatnik

Hdyž naš luby br. farar Lazar-Bukečanski dnja 16. winowca swoje 60. ěarodny swjećić, nochcemy wšo to wospjětować, štož smy před dźesać lětami w dźakownosći prajili. Wjele bóle chcemy so Bohu a jubilarnej dźakować za wšo to dobre, štož smy w zańdženym lětdźesatku z jeho wutroby přez jeho ert a pjero dostali. Wón je so swěru starał za swoju Bukečansku wosadu a za naš serbski lud. Wot Bukečanskeho fararja so wjele žada, a naš luby bratr Lazar je při wšem pilnje dopisował do „Pomhaj Bóh“, naše rjane Serbske cyrkwinske dny a kubłanske dny zarjadował.

Njeh su jenož wosady našich

Něšto myslow wo dźakowanju

Dźakownosć je wjacě hač dźakowanje. Dźakownosć je zmyslenosć čłowjeka, kotraž ma so wopokazać w jeho cyłym wašnju a w jeho skutkach.

Dźakowanje, to su słowa: Měj dźak! Dźakuju so! Wutrobny dźak! Abo podobne.

Su tajke słowa wažne? Je hodno, wo dźakowanju rěčeć?

Mi so zda!

Dźesaćo buchu wustrowjeni. Jedyn so zawróći a so Jezusej dźakowaše. A tutomu jednomu praše Zbóżnik: „Stań a dži! Twoja wěra je će wustrowiła.“ Tutón jenički mjz dźesaćimi bě Samariski. Samariskich Židů zapěwachu. Jich njemějachu zańč. Swjate Pismo pak z radosću z Jezusowymi słowami a z pjerom sćenika Lukaša wuzběhuje tutoho wot horдых Židow zastorčeneho samariskeho čłowjeka.

Wón jenički je so wrócił a so dźakował. My so sobu wjeselimy, zo je so znajmjeńša jedyn podźakował. To je nam lubo, zo tutón niski samariski muž njenadźicy chwalbu dostanje.

cyrkwinskih dnjow a jich hesła napomnjene.

1960 w Minakale — Woheń wěry so hori a njehasnje.

1961 běchmy rozdźeleni na wšelke wosady w Delnjeje Łužicy.

1962 w Barće — My smy přeprašeni.

1963 we Wojerecach — Štož je Knjezowy, njeh pristupi.

1964 w Poršicach — Přihotowany za Bože kralestwo.

1965 w Budestecach — Wěrnosć do budže.

1966 w Bukecach — Durje su wotewrjene.

1967 w Slepom — Jubilej reformacije (31. 10. 1517–1967).

1968 w Njeswačidle — 1000 lět Mišnjanskeho biskopstwa.

1969 w Blunju — Póšli měra.

1970 w Hodźiju — Žiwi swědkojo ewangeliya.

Koždy z tutych dnjow měješe swój wosebity raz, swoje samsne wobličo. Hdyž mjena a hesła čitamy, steja nam rjane wobrazy před woćomaj a dobrych myslow tutych schadzowanjow so dopominamy. Za to mamy so lubemu bratřej Lazarjej dźakować.

Překwapil je nas na Bukečanskim dnju z hru: Durje su wotewrjene. Na jewišću móžachmy sobu nažiwić, kak bě ewangelij z Azije do Europy přešo. W Baćonju je so jeho hra wo biskopje Benje předstajila, z kotrejež smy mały džěl tež w Hodźiju widželi.

Tak je Bóh Knjez našemu lubemu bratřej mocy a dary w bohatej měrje dał, a wón je ze swojimi talentami wikował jako džělaćer w Božej winicy a jako horliwy Serb.

My wšitycy smy jemu za to dźakowni.

Bóh budź dale z nim, spožć jemu čilósć a strowosć a horliwosć w džěle!

Zo so prawje zrozumimy: Tu njeńdže wo to, zo bychmy njedźakownosć swěta šwikali, ale zo bychmy wo dobrym wašnju dźakowanja sej rozmyslowali. Jezus njeje swarjel na tamnych wustrowjenych, kotřiž z njewuprajnej wjeselosću k měšnikam běžachu, zo bychu so jim w swjim zbožu pokazali. Wuměly našeho časa su wjacěkroč tutón podawk z Jezusowego žiwjenja we wobrazu nam předstajili. Woni porno wjesolej, wyskacej zbožownosći tamnych džewjećoch nam pokazuja čichu zbóžnosć a hnujacu nadobnosć toho, kiž so Jezusej dźakuje.

Z Jezusowych słowow: Njebuchu džesaćo wustrowjeni? Hdže pak su či džewjećo? Njenamaka so žadyn, kiž by so wrócił, zo by Bohu česć dał, chiba tutón cuzbnik? — ja njewučitam žadyn porok, ale drje wjele bóle wobžarowanje: Škoda, zo so woni tež njewróćichu. Ja bych tež jim rady wjacje dał hač jeno čělnu strowosć.

Skórzba, haj! Ale nic wobskórzba!

Tež my nimamy wobskórzować, ale so dać napominać, zo bychmy so my dźakowali, zo bychmy my njeskomdžili krótkte słowo prajić: Měj dźak!

Ž wosadow

Hodźij. W Žičenku móžeše 15. awgusta 1970 Marja Poldrakowa swoje džewjećdźesaćiny w čitej duchownej strowosći swjećić. Wona je hišće jedna z tych, kotrychž je farar dr. Imiš konfirmował. Čas swojeho žiwjenja je jako ratarska džělaćerka w Žičenku wostala. Serbske modlerske a předarke knihi něhdyšeho Hodzijskeho fararja su ju přez cyłe žiwjenje přewodžowale, kaž tež němska wottorhanska protyka „Sonne und Schild“.

Bóh Knjez chcył jej móc a tróšt ze swojeho słowa tež za dalše jejne žiwjenje dawać.

Hodźij. Za krótki čas 10 měsacow móžachu so w Žičenju, w tutej małej wjesce, 4 złote mandželske jubileje swjećić. To wosebite pak při tym bě, zo běštej mjz jubilarima dwójce sotře.

Tak swjećachu swój złoty kwas:

15. 11. 1969 Hermann Hausmann a Marja rodž. Jantschkec, 22. 8. 1970 Max Mitschke a Madlena rodž. Jantschkec, 22. 2. 1970 Hermann Fitzmann a Martha rodž. Hausdingec, 26. 9. 1970 Paul Schönfeld a Emma rodž. Hausdingec.

Wšitycy jubilarojo su Serbja. Jim přejemy Bože žohnowanje za dalše žiwjenje.

Słowakska. Po smjerći generalneho biskopa dr. Jana Chabady bu za noweho generalneho biskopa wuzwoleny prof. a doholětny dekan Bratislavskeje ew.-luth. teologiskeje fakulty dr. Michalko. My ewangelscy Łužicy Serbja přejemy nowemu generalnemu biskopej Bože žohnowanje za jeho wysoke a zamolwjenja počne zastojnstwo.

Kongo. W Africe wuchadza nowy časopis za bibliski studij „Twoje słowo — moje swětlo“. Časopis je zwjetša we francoskej rěči spisany, ale te nastawki, kotrež su za wosadne džělo wotmyslene, so w rěči kikongo wozjewjeja.

Katolska cyrkej. W Europje je na 954 katolikow jedyn měšnik, w półnócnjej Americe na 1 410 a w južnej Americe na 4 915. Wo tym jedynaju, hač njebychu diecezy z wjele měšnikami tamnym měšnikow wotodate.

Durinska (Thüringen). Krajny biskop D. Mitzenheim je na wuměnk šol. Na jeho městno bu za noweho Durinskeho biskopa 15. junija 1970 D. Ingo Braecklein zapokazany.

Ekumeniske džělowe zjednoćenstwo ewangelskich a katolskich teologow w NDR je so w nalěcu 1970 zaběrało z prašenjom: zastojnstwo duchowneho a wosada. Při tym so znowa wupokaza, zo so ewangelska a katolska cyrkej we wšelkim nastupanju bližitej.

Sakske wosadne łopjeno „Der Sonntag“ je w swjim 36. čísle (2. 8. 1970) na dobre wašnje rozprawalo wo Serbskim cyrkwinskim

dnju w Hođizju. My docyla našim serbskim wosadnym tuto cyrkwinske loppjeno poručamy. Wono može wjele lěpje wo powšitkownje cyrkwinskih prašenjach informować hač naš mały „Pomhaj Bóh“, kotryž chce ryzy serbski być. Stóž chce sej časopis našeje Sakskeje krajneje cyrkwy „Der Sonntag“ skazać, može to při každym póście činić abo njech napisa na: Evangelische Buchhandlung Max Müller, 901 Karl-Marx-Stadt

Józef Nowak – pjećdziesiąt lět měšnik

Něhdyši Radworski farar, duchowny rada Józef Nowak, woswjeći 10. awgusta tutoho lěta złoty jubilej měšnistwa. — 5. 1. 1895 narodži so wón we Wotrowje; po wuchodźenju šulow a dostudowawši w Paderbornje, bu w léce 1920 na měšnika wuswjećeny, poby kapłan w Chróścicach, Žitawje a Budyšinje a bě wot nazymy lěta 1931 farar w Radworju, doniž jeho naciśa w léce 1940 z domizny njewučerichu do Drježdźan, zwotkel so po wójnje zaso do Radworja wróći, hdžež je tež džensa žiwy, hdyž bě lěta 1968 na wuměnk wotešol. Lětsa nalěto spožči so Józefej Nowakej za wšo jeho basniske a spisowaćelske džěło Statne myto Jakuba Barta-Čišinskeho. — K jeho duchownym pjećdzesaćinam přejemy jubilaraj wjele zboža a Božeho žohnowanja, čišće a strowotu do dalšich lět žiwjenja a do džěla za lud a wěru.

Přede mnu leži rjana sep papjery, čišće popisanych łopjenow, nimale sto jich je. A to je skoro połojca toho džěla, kotrež je Radworski duchowny rada na so wzał (njedźiwajo na wuměnkarske přiwilegije), jako so hoberski nadawk wupisa, znowa Stary zakon do serbsčiny přeložić. — Wulcy a mali profeca Stareho testamenta rěča tu k nam w Józefa Nowakowej basnjerskej serbsčinje.

Hdyž pisam wo Starym zakonju a w zwisku z nim wo Radworskim jeho přeložowarju, potom chcyjo nochcyjo dyrbbju na druheho Radworskeho fararja myslić, kotryž je tež Swjate pismo přeložował, a to před nimale tři sta lětami: Jurij Hawštyń Swětlik (1650–1729) započa w léce 1688 na Radworskej farje z přeložkom biblije; 23 lět pozdžišo měješe wšo dopřeložene! Wyše toho je tónle najpilniši serbski spisowaćel swojeho časa wjele druhim serbskim kniham na swětło dopomhał (mjez druhim wuda wón 1696 serbske kěrłuše a 1721 sławny lačansko-serbski słownik). Plódna spisowaćelska tradicija tuž Radworsku faru někak charakterizuje, a mnozy njesprócniji su ju njesebičnje scěhowali, mjez nimi tež naš jubilar. A každy z nich

činješe to, štož sej nuza časa wot njeho runje žadaše.

Tak wusyša tež Józef Nowak hižo jako młodźenc wołanje swojeho ludu a časa, hdyž bě pozawna J. Barta-Čišinskeho wómjelknyla, a da so młody student hišće a potom jako młody kapłan do džěla a budženja ludži z poraženja, do kotrehož běchu jón wosebje wopory 1. swětoweje wójny zahnali.

Wohniwe basnje a dramatiska twórby běchu přenje žně horliwca (1916 na přikład „Posledni kral“). Při tym njesmě so na zamołwite funkcije zabyć, kotrež Józef Nowak wot młodosće zastawaše: W času wójny přewza hłowne staršistwo serbskeho studentstwa, pozdžišo bě redaktor „Lužicy“, „Katolskeho Posoła“, „Krajana“. A wězo bě tež kapłan! Džěla potajkim nadosć. Naslědnik Čišinskeho wšak derje wědžeše a wě, zo měšnik njeje měšnik jenož tehdy, hdyž při wołtarju abo na klětce steji...

Jako spisawaćel dramatiskich twórbow njewotby Józef Nowak naležnosć jeno z tym, zo wěc napisa, ně, tež hinak, to rěka praktisce, staraše so wo to, zo by dźiwadło swój kubłanski nadawk derje spjelniło. Naspomnić trjebam jeno jeho předstajenje Čišinskeho dramy „Na hrodzi-

šču“ na Kopšinjanskim hrodzišču (1921), abo J. Wjeloweho „Knjeza a robočana“ we Łazku (1931) a „Maruše“, wot J. Henčla přeloženeje hry, w Radworju (1932), kotrychž režija bě w jeho rukomaj.

Wjele wjace móhło so wo Józefa Nowakowej džělawosći na duchowno-kulturnym polu pisać, ale tu njeje městna dosć. Najlěpje wšak rěča wo nim a jeho duchu a zaměrach a přechach jeho basnje a hry, kotrež su žiwe mjez ludom. A maja žiwe wostać, tohodla džě so najlěpše wuplody jeho basniskeje žilki zebrachu a 1965 w „Njedźelenej wutrobje“ wudachu. Do tutej basni so zas a zaso zanurjejo, česći sej lud najlěpše swojeho basnika. W Radworskej wosadze wosebje je drje „Njedźelena wutroba“ w každym domje doma...

Kaž hižo na spočatku naspomnich, njeje Józef Nowak na wuměnk wotšedši džělać přestał. Swěrnym svojim zasadam, z kotrymiž druhich do džěla pohonja, steji wón sam wosrjedź džěla čily a woporniwy, kaž steji scyła z wotewrjenymaj wočomaj a wotewrjenej dušu a wutrobu w našim času. Tohodla hišće raz: Ad multos annos! Na mnohe lěta!

A. N.

(Z Katolskeho Posoła)

Jed'n twjerdy hród je naš Bóh sam

Kak so naš reformaciski kěrluš hodži k wobrazej? To je mały džěl dwora cyrkwinskeho hrodzišća jedneje němsko-ewangelskeje wosady w Rumunskej. Wosrjedź dwora steji Boži dom. Na našim wobrazu widžimy chěžki, kotrež w kole wobdawaju cyrkej. Zady chěžkow so zběha wysoka, kruta a šěroka murja.

Hdyž so tajkej twjerdzijnje bližiš, widžiš tutu nahu a wysoku scěnu a před njej hluboku hrjebju. Wosrjedź wobronjeneho wuceka pak steji jako króna a znamjo pobožneje dowěry wěža cyrkwy.

Zastupiwiš přez čmowe wrota, maš před sobu rjany Boži dom, na lěwo a na prawo pak tute chěžki našeho wobrazu. Za časy turkowskich wójnow so zhromadźowaše cyła wosada ze wšitkimi čłowjekami a ze skotom do tutoho „twjerdeho hrodu“. Mužjo stejachu na muri, zo bychu nadběhowaceho nje- přecela wotpokazali. Kóžda swójba měješe tam swoju mału chěžku, hdžež móžachu za čas wójnskich nuzow bydlić.

Njeběše tajki cyrkwinski hród widzomny symbol wěry?

Hdžež so swětny njepräcel bližeše, čěkachu wšitcy hromadže bjez wulkeho prošnja a wabjenja k Božemu domej. Krótki signal dosahaše, kotrychž wšitkich stysknje nastróži. Hdyž běchu most překročili a za nimi běchu tołste dubowe, ze sylnym železom škitane wrota začinjene, wědzachu so wuchowanani.

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadza jónkróc za měsac z licencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjadyje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. — Hłowny zamołwity redaktor: superintendent Gerhard Wirth - Njeswačidlski. — Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin. — Čiść: Nowa Doba, čišćerňa Domowiny w Budyšinje (III-4-9-2541).